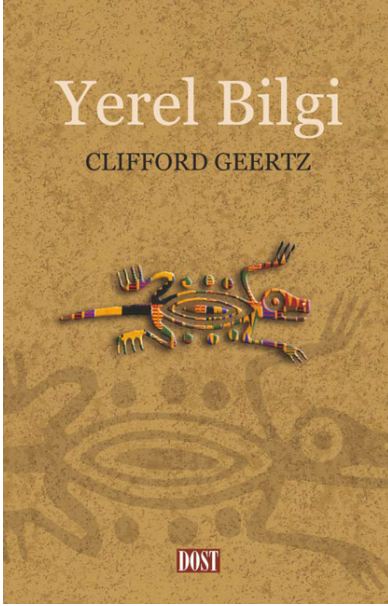

Clifford James Geertz (2007). *Yerel Bilgi*. Ankara: Dost Yayınları, 254 s., ISBN: 978-975-298-310-6.

Ergün VEREN

“Yerel Bilgi böyle okunmalı; böyle okunması için yazıldı: Şahsına münhasır olguların birbirini yansılayıcı bağlantılar içine yerleştirilmesinin açıklayıcı gücünü gösteren bir dizi olarak” (s. 11) diyen Geertz; kitabı oluşturan birbirinden bağımsız sekiz ayrı konuyu ele aldığı makaleleri ile yaşamda her biri bağımsız olan olguların birbirini yansılayıcı bağlantılar içine yerleştirilmesinin açıklayıcı gücünü göstererek, bunların tekillikini korurken aynı anda daha geniş anlam dünyaları içine katıyor. Bunu yaparken de entelektüel dar görüşlülüğü reddediyor; ahlaki bir duruşla yaşamları ve olayları anlayıp kabul ederek yeni bir yorumlayıcı yaklaşım modelinin inşasının gerekliliğini savunuyor.

“Yerel Bilgi”, yaşamdaki birçok kompleks yapının özünde yatan yaratıcı dürtü ve doğal itkinin basit ve sade bir nedene dayandığı temelinden hareketle benliğin tüm kurucu unsurlarını geniş bir çerçevede inceleyen ve bunu “yorumcu antropoloji” olarak tanımlayan Geertz’in 1983 yılında yazdığı ve 2007 yılında Türkçeye çevrilerek yayımlanan bir kitaptır ve yazarın ilk önsözü ve giriş bölümleriyle başlayıp üç kısımda toplam sekiz başlık altında ve her biri bağımsız makaleler olarak devam ederek dizin ile sona ermektedir. Ancak daha başlangıçta akla şu soru gelmektedir: Neden yazılışından itibaren yirmi dört yıl boyunca Türkçeye çevrilmemiş ve okura sunulmamıştır?

Önsöz bölümünde daha önceki kitabı “Kültürlerin Yorumlanması”na yapılan eleştiri ve iddiaları merkeze alarak antropologların göremediği, yorumlayamadığı ve üretmediği eleştirisiyle farklı ve yeni denemelerin yapılması üzerinde dururken (ss. 9-12); giriş bölümünde de bu denemelerin nasıl olması gerektiğini kitaptaki makaleler üzerinden yaptığı açıklamalarla anlatmaktadır (ss. 13-27).

Birinci kısımda:

Bulanık Tarzlar Toplumsal Düşüncenin Yeniden Biçimlenmesi başlıklı makalede, son yıllarda toplumbilimleri ve beşeri bilimlerin birbirine karışarak

türlerin bulanıklaştığı, birçok toplum bilimcinin durumdan ve yorumlayıcı açıklamalardan uzaklaşarak kural ve örnek ülküsüne sırt çevirdikleri ve beşeri bilimlerden çıkarılan analogilerin teknolojide fiziki anlayışı geliştirmek için sosyolojik anlayışta oynamaya başladığını sorun olarak gören yazar; bunları kendi içinde tartışarak “yaşam oyundur”, “yaşam sahnedir” ve “yaşam metindir” görüşünü savunanların bu karmaşasına karşı bunlardan daha önemli olanın oyun, dram ve metnin insan yaşamında varacağı sonuçların açıklığa kavuşmasının ihtiyatlı akıl yürütmeleriyle gerçekleşebileceğini kaydetmektedir (ss. 31-47).

Çevirinin Sınırlarında Ahlaki İmgelemin Toplumsal Tarihi Üzerine başlıklı makalede, 1847’de Bali’de gerçekleştirilen ölü yakma ve insan kurban etme ritüeli öyküsünden hareketle Bali’nin kültürel öğeleri temelinde bir başka halkın veya dönemin imgeleminin, sonraki dönemlerde ve başka halklar tarafından açıkça kavranamayacağını tartışan yazar, başka halkların imgelemlerinin basit görülmemesi, saptayarak toplumsal bir çerçeveye yerleştirilmesi gerekliliğini savunurken “başka insanların yarattıkları nasıl o kadar derinden onlara ait ise bir o kadar da derinden ve bizim bir parçamız” olduğu gerçeğini sorgulamaktadır (ss. 49-66).

Yerlinin Bakış Açısından Antropolojik Anlayışın Doğası Üzerine başlıklı makalede, Malinowski’nin çalışma sisteminin ahlakiliği üzerinden geliştirilen tartışmaya atıfla kendisinin farklı halklar üzerinde yaptığı çalışmaların orada yaşayan insanların kendilerini birey olarak nasıl tanımladıklarını, nelerin belirleyici olduğuyla ilgilenme temeline dayandığını anlatan yazar, “başka halkların özellikleri hakkındaki açıklamalar, iddialara başvurmadan, ancak egonun yok edilmesi ve dostluk duygusuyla, olağan kapasiteler olarak kurgulanmalı...” demektedir (ss. 69-83).

Birinci kısım genelinde, toplumsal ve beşeri bilimleri birbirine karıştırmadan ve bilinçleri bulanıklaştırmadan, toplumların değerlerine ve uygulamalarına ahlaki yaklaşım, onları öz mekânlarında/zamanlarında değerlendirerek kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

İkinci kısımda:

Kültürel Sistem Olarak Sağduyu başlıklı makalede, sağduyunun kültürel olmayıp işlerin sanata başvurmadan kavranmasının basit doğrularla ifade edilmesine karşı çıkan yazar sağduyuyu gevşek bir bağlantı içindeki inanç ve yargılar bütünü ve kültürel bir sistem olarak görmektedir. Dünyayı bambaşka kılma arzusu olarak özetlediği sağduyunun yarı-niteliklerini de stilistik, pratiklik, incelik/basitlik, yöntemsizlik olarak sıralarken karşılaştırmalı araştırmaların önemini işaret etmektedir (ss. 88-106).

Kültürel Sistem Olarak Sanat başlıklı makalede, sanat kavramı üzerinde konuşmaya gerek olmadığını çünkü onun kendini anlattığını; bunu da semiyotik sistemi oluşturan işaretler/işaret öğeleriyle yaptığını; bunun da biçimle içeriği ortaya çıkardığını ve kültürel bir edim haline getirdiğini dile getiren yazar dansın resimle bağlantısı ve şiirin müzik ve drama sanatı ile ilişkisini anlatarak sanat araştırmalarında semiyotiğin iletişimde kullanılan işaretlerin çözülecek kodlar olarak görülmesinin ötesinde onları düşünce kipleri, yorumlanması gereken deyimler olarak görmenin gereğine vurgu yapmaktadır (ss. 107-133).

Merkezler, Krallar ve Karizma İktidar Simgeleri Üzerine Düşünceler başlıklı makalede, karizma tanımını sorgulamayla başlayan yazar İngiltere, Cava ve Fas örnekleri üzerinden iktidar ve karizma kavramı ile sembollerini ve egemenlik simgeleriyle bunların farklılık ve benzerlikleri üzerinden geliştirdiği tartışmada başlangıçta tanrı tarafından verilmiş, mucize doğurma yeteneğini ifade eden bir Hıristiyan teoloji terimi iken zamanla önder tipolojisine ve daha sonra da ün, popülerlik, görkem veya cinsel çekicilikle eşdeğer bir terime dönüşümü üzerinde durmaktadır (ss. 136-160).

Şimdiki Düşünme Biçimimiz Modern Düşüncenin Etnografisine Doğru başlıklı makalede, yapay zekâcı Herbert Simon'un görüşlerine karşılık olarak insan düşüncesini "kafadaki düşünce" ve "dünyadaki düşünce" mantığı ile ayırt ettiğini kaydeden yazar ilkel düşünce ve kavramsal göreliliğin birer güç olarak ikisinin arasındaki izleri sürerek şiirden matematiğe kadar zihnin yaşamını tanımak için ilkel düşünceden modern düşünceye kadar uzanan doğrultuda değerlendirmektedir (ss. 161-177).

İkinci kısmın genelinden de toplumların ilkelden modern düşünceye kadar uzanan doğrultuda, iktidar ve karizma kavramları ile sembol ve işaretlerinin matematik, edebiyat ve sanat ilişkisinin de yardımıyla, karşılaştırmalı araştırmasının sağduyuyla yapılarak dünyanın bambaşka kılınabileceğini anlamak mümkündür.

Üçüncü kısımda ise,

Yerel Bilgi: Karşılaştırmalı Yaklaşımda Olgu ve Hukuk başlıklı makalede, hukuk ile antropoloji arasında var olduğunu düşündüğü bağı merkeze alan bir yaklaşımla yola çıkan yazar önce Amerikan hukuk sistemini incelemekte, devamında İslami, Hint ve Malaya-Endonezya hukuk geleneklerini inceleyerek bunların Amerikan hukuk geleneklerden farklarını ortaya koyarak karşılaştırmakta ve ortak bir dünya hukuk geleneği oluşturmasına yönelik çabaları ortaya koymaktadır (ss. 182-250).

Kısımlar birlikte ele alındığında; yaşama dair olgulara yorumcu antropolojik bağlamda yaklaşan yazarın terbiyeyi, bireyin başkalarıyla aynı doğayı paylaştığını görebilmesi olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Daha da zor

olanın bireyin gurura kapılmadan ve hoşgörü ile davranabilmesinin geniş fikirliliğin göstergesi olduğunu vurgulayan yazar; antropoloji camiasına da bu gerçeğin dünyaya yeniden öğretmesi gerekliliği mesajını vermektedir.

Sonuçta akademik dilde/tartışmacı üslupla yazılan ve antropoloji, hukuk, sanat, edebiyat gibi birçok bilim alanlarıyla akademik olarak ilişkili olanlara hitap eden kitabın sonunda küçük bir sözlüğün ve bibliyografyanın olmaması önemli bir eksikliklerdir. Teolojik yaklaşımdan uzak bir anlatımı olan kitapta alt ya da bağlantılı konular dipnotlar yerine metin içinde tartışıldığından bu durum zaman zaman anlam bütünlüğünü bozmakta ve konunun dağılmasına neden olmaktadır. Ancak bu yazardan mı yoksa çevirmenden mi kaynaklanan bir durumdur? Kitabın başında çevirmenin sunuş yazısının olmayışı çevirmenin amacı ve yöntemine ilişkin akla gelebilecek birçok sorunun cevabını bulmayı imkânsızlaştırmaktadır. Bunlarla birlikte kültür araştırmalarına yönelik bilimsel çalışma yapanların mutlaka okuması gereken önemli kitaplardan biridir.